

ROD

I

MALOKALIBARSKO

ORUŽJE

U

SRBIJI

:

KLJUČNE

ČINJENICE

Centar za kontrolu malokalibarskog i lakog naoružanja u Jugoistočnoj i Istočnoj Evropi (SEESAC) je zajednička inicijativa Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) i Regionalnog saveta za saradnju (RCC) koja za cilj ima jačanje nacionalnih i regionalnih kapaciteta za kontrolu i smanjenje širenja i zloupotrebe malokalibarskog i lakog naoružanja, doprinoseći na taj način većoj stabilnosti, sigurnosti i razvoju u Jugoistočnoj i Istočnoj Evropi.

Publikacija *Rod i malokalibarsko oružje u Srbiji: Ključne činjenice* je omogućena doprinosom Evropske unije, kroz Odluku Saveta EU (CFSP) 2016/2356 za podršku aktivnosti SEESAC-a za razoružanje i kontrolu naoružanja u Jugoistočnoj Evropi.

Kontakt za dodatne informacije:

Šefica kancelarije SEESAC
Bulevar Zorana Đinđića 64, 11000 Beograd, Srbija
Tel: +381 11 415 5300 Faks: +381 11 415 5359
www.seesac.org

Reč zahvalnosti:

Želeli bismo da se zahvalimo Savetu za streljačko i lako oružje Republike Srbije za ključnu podršku u prikupljanju podataka, što je omogućilo ovaj izveštaj.

U izradi ovog izveštaja svoj doprinos i komentare su dale i članice tima SEESAC-a Juliana Buzi i Teodora Zafiu.

Rod i malokalibarsko oružje u Srbiji: Ključne činjenice

Autor ovog izveštaja je Dragan Božanić, savetnik za rodnu ravnopravnost i istraživanje. Podršku u izradi izveštaja pružio je Dušan Đukić, mlađi konsultant. Stavovi izneseni u ovom dokumentu ne predstavljaju nužno i stavove Programa Ujedinjenih nacija za razvoj, Regionalnog saveta za saradnju ili Evropske unije. Oznake i materijali upotrebljeni u ovoj publikaciji ne odražavaju stavove Programa Ujedinjenih nacija za razvoj, Regionalnog saveta za saradnju ili Evropske unije u pogledu 1) pravnog statusa bilo koje države, teritorije ili oblasti, njihovih nadležnih organa ili oružanih grupa; ili 2) obeležavanja njihovih granica ili zona razgraničenja.

Dizajn i prelom: Vladimir Garboš

Osiguranje kvaliteta dizajna: Marina Ileš

Štampa: Cicero

Tiraž: 100 primeraka

© SEESAC 2019 – Sva prava zadržana

ROD I MALOKALIBARSKO ORUŽJE U SRBIJI

:

KLJUČNE ČINJENICE

O publikaciji

Serijal *Ključne činjenice o rodu i malokalibarskom oružju* dokumentuje brojne veze između roda i malokalibarskog oružja u Jugoistočnoj Evropi i navodi konkretne rizike sa kojima se suočavaju žene i muškarci u pogledu korišćenja i zloupotrebe vatrenog oružja.

Ključne činjenice pružaju pregled podataka, razvrstanih po polu, o vlasništvu, pristupu, potražnji za vatrenim oružjem i njegovom uticaju na žene i muškarce, uključujući zloupotrebu vatrenog oružja u kontekstu nasilja u porodici.

Kroz poboljšan pristup podacima razvrstanim po polu, *Ključne činjenice* nastoje da unaprede znanje i informisanost, kako profesionalaca tako i javnosti, o veoma izraženim rodnim aspektima malokalibarskog oružja. Pored toga, donosiocima odluka u Srbiji pružaju jednostavan alat za donošenje politika na osnovu činjenica i integrisanje rodne perspektive u zakonodavstvo i politike kontrole malokalibarskog i lakog oružja.

Izvori podataka

Podaci predstavljeni u publikaciji *Ključne činjenice* su dobijeni iz više izvora:

1. Istraživanje o distribuciji i uticaju: U saradnji sa vladama u Jugoistočnoj Evropi, SEESAC je prikupio i analizirao podatke kako bi identifikovao trendove u distribuciji malokalibarskog oružja (naročito u odnosu na vrstu, količinu, posedovanje, legalnu/nelegalnu trgovinu, proizvodnju i kretanje malokalibarskog i lakog oružja) i uticaju njegove zloupotrebe na građane i građanke u regionu. Podaci su prikupljeni za period od 2012. do 2016. godine. Ukoliko nije drugačije navedeno, podaci predstavljeni u ovoj publikaciji se odnose na ovaj izvor.

2. Istraživanje o stavovima: U novembru i decembru 2017. godine, SEESAC je putem interneta sproveo istraživanje o stavovima javnosti o bezbednosti i sigurnosti, korišćenju i posedovanju vatrenog oružja i izloženosti nasilju vatrenim oružjem u Jugoistočnoj Evropi. U istraživanju je učestvovalo 53.936 ispitanika i ispitanica iz cele Jugoistočne Evrope. U Srbiji je 2.452 ispitanika i ispitanica popunilo upitnik.

3. Platforma za praćenje oružanog nasilja (Armed Violence Monitoring Platform): Platforma evidentira incidente u vezi sa vatrenim oružjem koji su se dogodili u Jugoistočnoj Evropi od 2014. godine. Podaci se prikupljaju na dnevnom nivou kroz *press clipping*, internet pretraživače i, kada je to dostupno, izveštaje nadležnih institucija o incidentima u vezi sa vatrenim oružjem. Za ovaj izveštaj analizirano je 1.462 izveštaja o incidentima koji su se dogodili od 1. januara 2014. godine do 31. decembra 2018. godine.

GLAVNI NALAZI

■ Muškarci su vlasnici 94,7% vatrenog oružja, dok je 5,3% vatrenog oružja u vlasništvu žena;

■ 37,6% muškaraca i 19% žena anketiranih u 2017. godini bi posedovalo oružje;

■ 60,2% žena i 45,2% muškaraca smatra da ih posedovanje oružja u domu čini manje bezbednim;

■ 42,2% muškaraca i 14,7% žena je imalo neki oblik direktnog iskustva sa oružjem;

■ Muškarci čine 78,8% a žene 21,2% svih žrtava ubistava počinjenih vatrenim oružjem;

■ Žene čine 64,2% svih lica ubijenih od strane člana porodice, u poređenju sa 35,8% muškaraca;

■ Žene čine većinu lica ubijenih od strane partnera – 88,1% u poređenju sa 11,9% muškaraca;

■ 31,2% lica ubijenih od strane člana porodice su ubijena vatrenim oružjem;

■ Žene čine 63,2% lica ubijenih od strane člana porodice vatrenim oružjem, u poređenju sa 36,8% muškaraca;

■ Žene čine 91,1% lica ubijenih od strane partnera vatrenim oružjem, u poređenju sa 8,9% muškaraca;

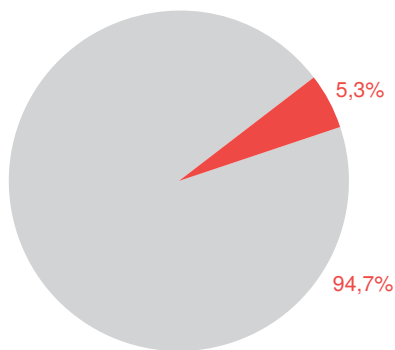
■ 39,4% žena ubijenih od strane partnera su ubijene vatrenim oružjem;

■ 51,9% slučajeva nasilja u porodici koji su uključivali vatreno oružje je završeno sa smrtnim ishodom;

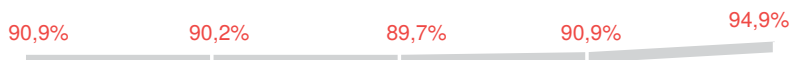
■ Muškarci su učinili 96,6% svih krivičnih dela povezanih sa vatrenim oružjem, dok su žene počinile samo 3,4%;

■ 61,1% žena i 32,8% muškaraca ubijenih vatrenim oružjem su ubijeni u svojim domovima, stanovima ili dvorištima;

■ 44,8% žena i 16,7% muškaraca ubijenih vatrenim oružjem su ubijeni na ulici, trotoaru ili parkingu.



Lica koja poseduju oružni list/isprave za oružje, po polu, 2016



Lica koja su se prijavila za novi oružni list/isprave za oružje, po polu i godini



Zaposleni/e u kompanijama za privatno obezbeđenje koji su ovlašćeni da nose vatreno oružje tokom vršenja dužnosti, po polu, 2016

8
• Žene • Muškarci

1 / VLASNIŠTVO, PRISTUP I POTRAŽNJA ZA VATRENIM ORUŽJEM

ORUŽJE U CIVILNOM POSEDU

Muškarci su vlasnici 94,7% vatrenog oružja, dok je 5,3% vatrenog oružja u vlasništvu žena

Muškarci čine ogromnu većinu vlasnika vatrenog oružja u Srbiji, dok su žene vlasnice samo manjeg udela vatrenog oružja.

U 2016. godini, 489.499 muškaraca i 27.554 žena je posedovalo oružni list/ispravu za oružje.

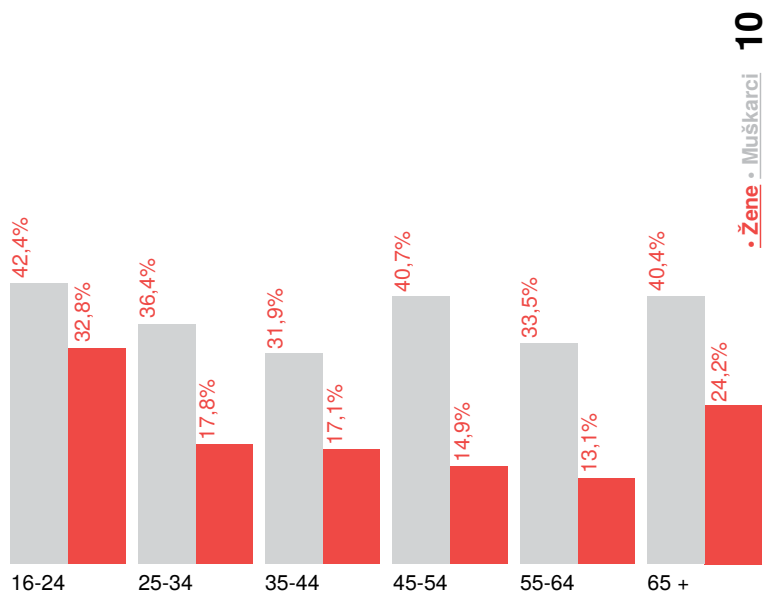
Između 2012. i 2016. godine, 91,3% svih oružnih listova/isprava za oružje izdato je muškarcima, u poređenju sa 8,7% oružnih listova/isprava za oružje izdatih ženama. U 2016. godini, 12.452 muškaraca i 673 žena se prijavilo za nove oružne listove/isprave za oružje.

Muškarci starosti 36 do 60 godina čine 49,3% svih podnosioca zahteva za nabavku oružja, a nakon njih slede muškarci starosti 18 do 35 godina sa 28,7%. Kod žena, starosna grupa od 36 do 60 godina čini 48,2% svih žena koje su podnele zahteve, a sledi grupa 61+ sa 40,9%.

Kompanije za privatno obezbeđenje

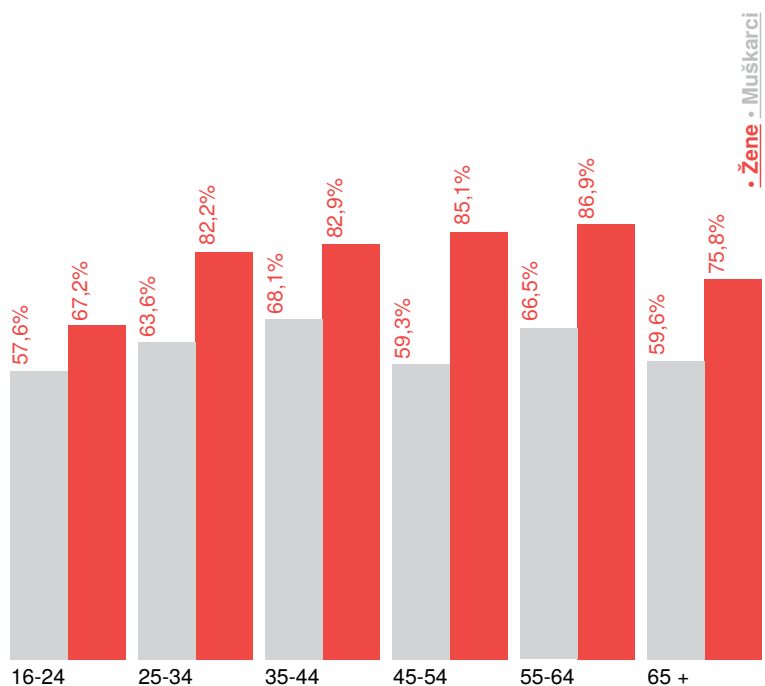
Muškarci čine 98,3%, a žene svega 1,7% zaposlenih u kompanijama za privatno obezbeđenje koji su ovlašćeni da nose vatreno oružje tokom vršenja dužnosti

U 2016. godini, 6.920 muškaraca i 121 žena zaposlena privatnim kompanijama za obezbeđenje bili su ovlašćeni da nose vatreno oružje tokom vršenja dužnosti.



• Žene • Muškarci 10

Da li biste posedovali oružje? - **Da**; po polu i starosti, 2017
(Izvor: Istraživanje o stavovima)



• Žene • Muškarci

Da li biste posedovali oružje? - **Ne**; po polu i starosti, 2017
(Izvor: Istraživanje o stavovima)



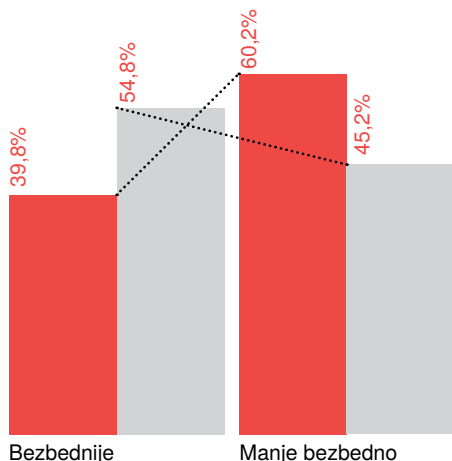
STAVOVI I POTRAŽNJA ZA VATRENIM ORUŽJEM

37,6% muškaraca i 19% žena anketiranih u 2017. godini bi posedovalo oružje

Razlika između žena i muškaraca je najmanja kod starosne grupe od 16 do 24 godina, gde je 42,4% muškaraca i 32,6% žena izjavilo da bi posedovalo oružje. Muškarci koji pripadaju ovoj starosnoj grupi bi najčešće posedovali oružje, za njima slede muškarci starosti 45 do 54 godina i starosna grupa 65+.

Međutim, većina i žena (81%) i muškaraca (62,4%) ne bi posedovala oružje

Žene starosti 55 do 64 godina i najređe posedovale oružje.



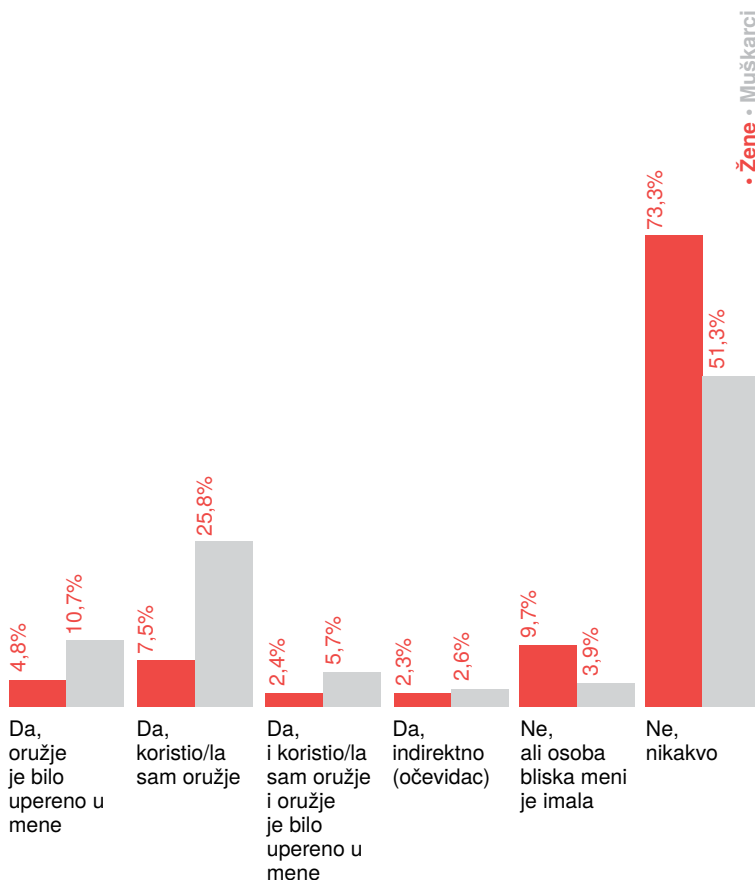
Da li bi posedovanje oružja u kući učinilo da se osećate bezbednije ili manje bezbedno?, po polu, 2017 (Izvor: Istraživanje o stavovima)

12
• Žene • Muškarci

60,2% žena i 45,2% muškaraca smatra da ih oružje u domu čini manje bezbednim

U odnosu na muškarce, značajno veći broj žena kaže da se osećaju manje bezbedno zbog posedovanja oružja u kući, dok su stavovi muškaraca oko toga podeljeni.

Muškarci starosti 16 do 24 godine se najčešće osećaju bezbednije sa oružjem kod kuće (64,9%), dok se žene starosti 35 do 44 godine najčešće osećaju manje bezbedno sa oružjem kod kuće (65,7%).



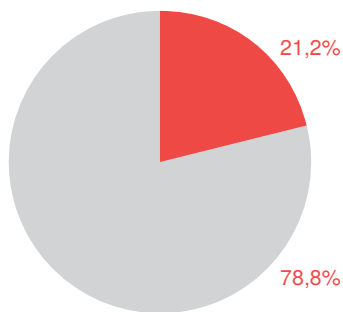
Da li ste ikada imali iskustvo s vatrenog oružja?, po polu, 2017 (Izvor: Istraživanje o percepcijama)

• Žene • Muškarci

2 / ISKUSTVA

42,2% muškaraca i 14,7% žena je imalo neki oblik direktnog iskustva sa oružjem – ili su ga koristili ili ga je neko uperio u njih, ili oba

Iako između muškaraca i žena postoje razlike u pogledu svih oblika iskustava sa vatrenim oružjem, one su naročito značajne u pogledu korišćenja vatrenog oružja – 25,8% muškaraca i 7,5% žena je koristilo oružje. 10,7% muškaraca i 4,8% žena navodi da im se desilo da oružje bude upereno u njih.



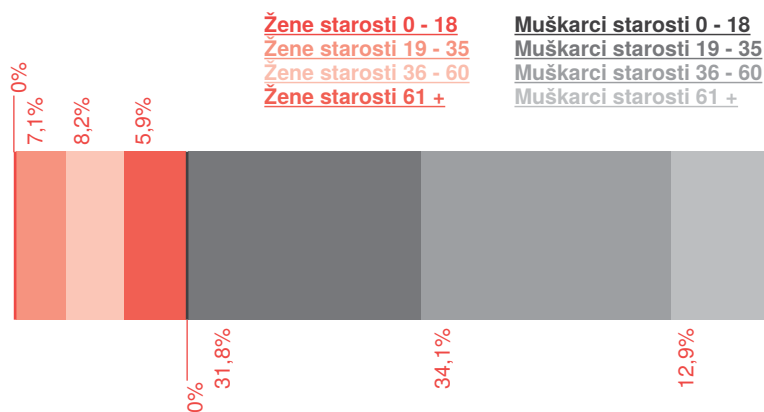
Žrtve ubistava počinjenih vatrenim oružjem, po polu, 2012-2016

14
• Žene • Muškarci

3 / ŽRTVE

Muškarci čine 78,8% a žene 21,2% svih žrtava ubistava počinjenih vatrenim oružjem

67 muškaraca i 18 žena je ubijeno vatrenim oružjem od 2012. do 2016. godine¹.

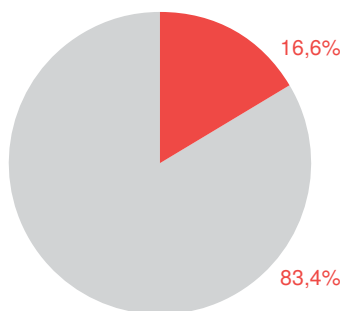


Žrtve ubistava počinjenih vatrenim oružjem, po polu i starosti, 2012-2016

14
• Žene • Muškarci

Muškarci čine 83,4% a žene 16,6% lica povređenih vatrenim oružjem

U periodu oružjem od 2012. do 2016. godine, registrovano je 186 muškaraca i 37 žena povređeno vatrenim oružjem.

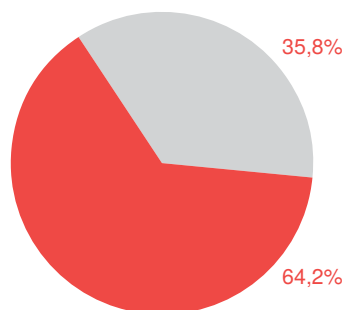


Žrtve povreda nanetih vatrenim oružjem, po polu, 2012-2016

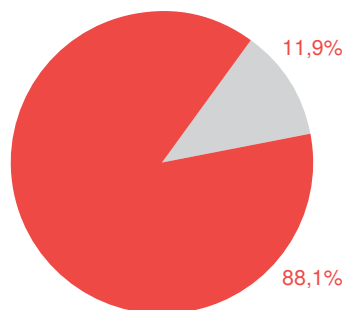
¹ Prema informacijama dobijenim od Ministarstva unutrašnjih poslova (MUP), podaci o ubistvima i ubistvima povezanim sa vatrenim oružjem su prikupljeni kroz MUP-ov Jedinstveni informacijski sistem, dok su podaci o nasilju u porodici dobijeni ručnih evidencija koje prikuplja nadležna organizaciona jedinica MUP-a. Pošto su korišćene drugačije metodologije za prikupljanje ovih podataka, podaci o ubistvima i podaci o ubistvima u porodičnom kontekstu nisu uporedivi.



Žrtve povreda nanetih vatrenim oružjem, po polu i starosti, 2012-2016



Žrtve ubistava počinjenih od strane člana porodice, 2012-2016



Žrtve ubistava počinjenih od strane intimnih partnera, po polu, 2012-2016

Muškarci starosti 19 do 35 godina su najčešće žrtve povreda nanetih vatrenim oružjem i čine 48,4% svih povređenih lica, a slede muškarci starosti od 36 do 60 godina sa 25,6%.

NASILJE U PORODICI

Žene čine 64,2% svih lica ubijenih od strane člana porodice, u poređenju sa 35,8% muškaraca

Nasilje u porodici znatno češće pogađa žene. 179 žena i 100 muškaraca je ubijeno od strane člana porodice od 2012. do 2016. godine, bilo vatrenim oružjem ili na drugi način.

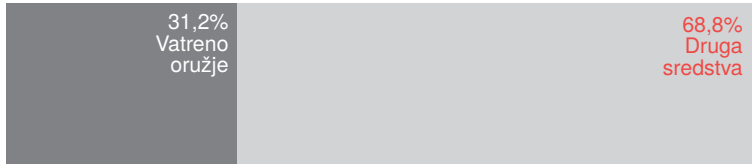
Od ukupnoj broja ubistava koje su počinili članovi porodice, 42,2% su počinili intimni partneri, tj. u 118 od 279 slučajeva.

Žene čine ogromnu većinu lica ubijenih od strane intimnih partnera – 88,1% u poređenju sa 11,9% muškaraca

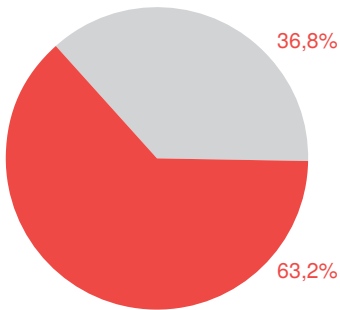
104 žene i 14 muškaraca je ubijeno od strane partnera u periodu od 2012. do 2016. godine.

• Žene • Muškarci

• Žene • Muškarci



Ubistava u od strane člana porodice, po sredstvu izvršenja, 2012-2016



Žrtve ubistava u porodičnom kontekstu počinjenih vatrenim oružjem, po polu, 2012-2016



Ubistva u porodičnom kontekstu počinjena vatrenim oružjem u ukupnom broju ubistava u porodičnom kontekstu, po polu, 2012-2016



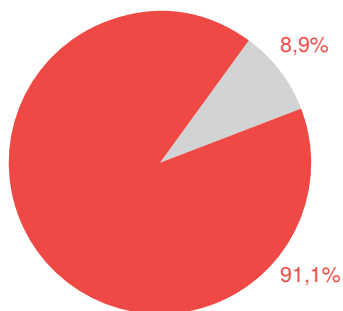
31,2% lica ubijenih od strane člana porodice je ubijeno vatrenim oružjem

87 od 279 lica ubijenih od strane člana porodice od 2012. do 2016. godine je ubijeno vatrenim oružjem.

Žene čine 63,2% lica ubijenih od strane člana porodice vatrenim oružjem, u poređenju sa 36,8% muškaraca

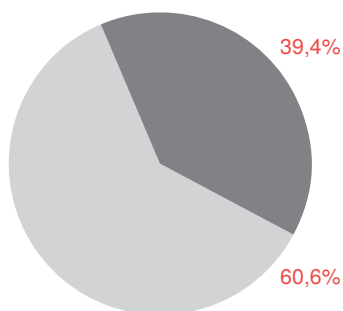
55 žena i 32 muškaraca je ubijeno vatrenim oružjem od strane člana porodice od 2012. do 2016. godine.

Ubistva vatrenim oružjem u porodičnom okruženju su srazmerno podjednako učestala kod žena i muškaraca – 30,7% žena i 32% muškaraca ubijenih od strane člana porodice ubijeno je vatrenim oružjem.



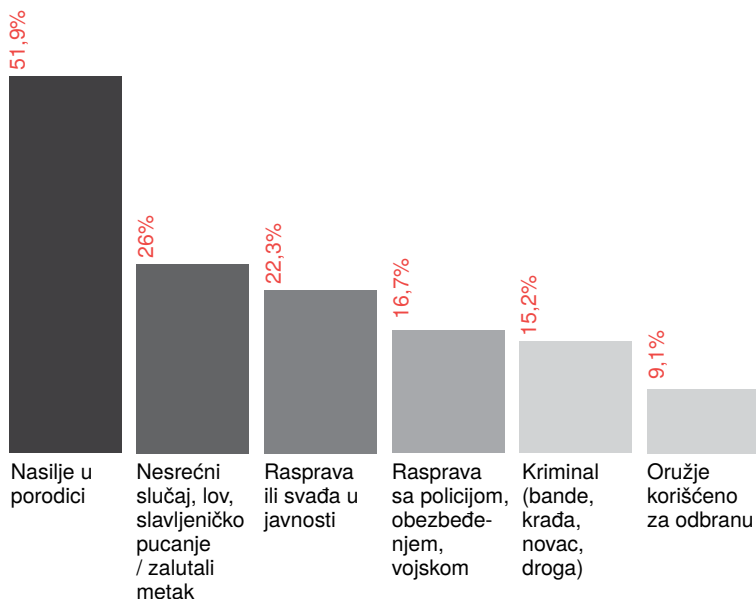
Žrtve ubistava od strane partnera počinjenih vatrenim oružjem, 2012-2016

20
• Žene • Muškarci



Žene ubijene od strane partnera vatrenim oružjem i drugim sredstvima, 2012-2016

• Vatreno oružje
• Druga sredstva



Učestalost smrtnog ishoda prema tipu incidenta, 2014-2018 (Izvor: Platforma za praćenje oružanog nasilja)

Žene čine 91,1% lica ubijenih od strane partnera vatrenim oružjem, u poređenju sa 8,9% muškaraca

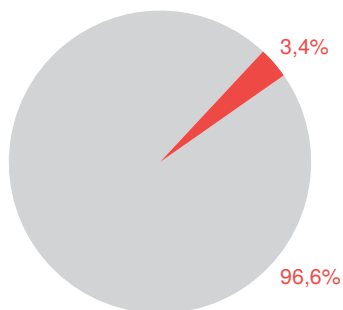
41 žena i 4 muškarca je ubijeno od strane partnera vatrenim oružjem od 2012. do 2016. godine.

39,4% žena ubijenih od strane intimnog partnera su ubijene vatrenim oružjem

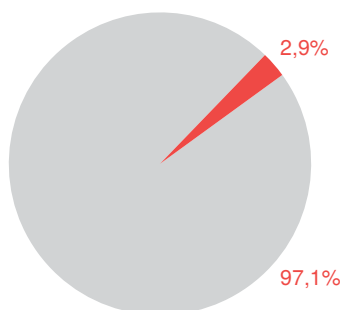
41 od 104 žena ubijenih od strane intimnog partnera su ubijene vatrenim oružjem.

51,9% slučajeva nasilja u porodici koji su uključivali vatreno oružje rezultiralo je smrtnim ishodom

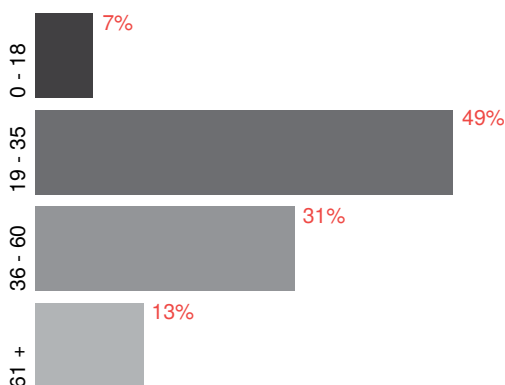
Verovatnoća smrtnog ishoda usled zloupotrebe vatrenog oružja je najveća u slučajevima nasilja u porodici i više od tri puta je češća od incidenata u kriminalnom kontekstu.



Počinioci krivičnih dela u vezi sa vatrenim oružjem, po polu, 2012-2016



Počinioci ubistava vatrenim oružjem, po polu, 2012-2016



Muškarci počinioci ubistava povezanih sa vatrenim oružjem, po starosti, 2012-2016



4 / POČINIOCI

Muškarci su počinili **96,6%** svih krivičnih dela u vezi sa vatrenim oružjem, a žene svega **3,4%**

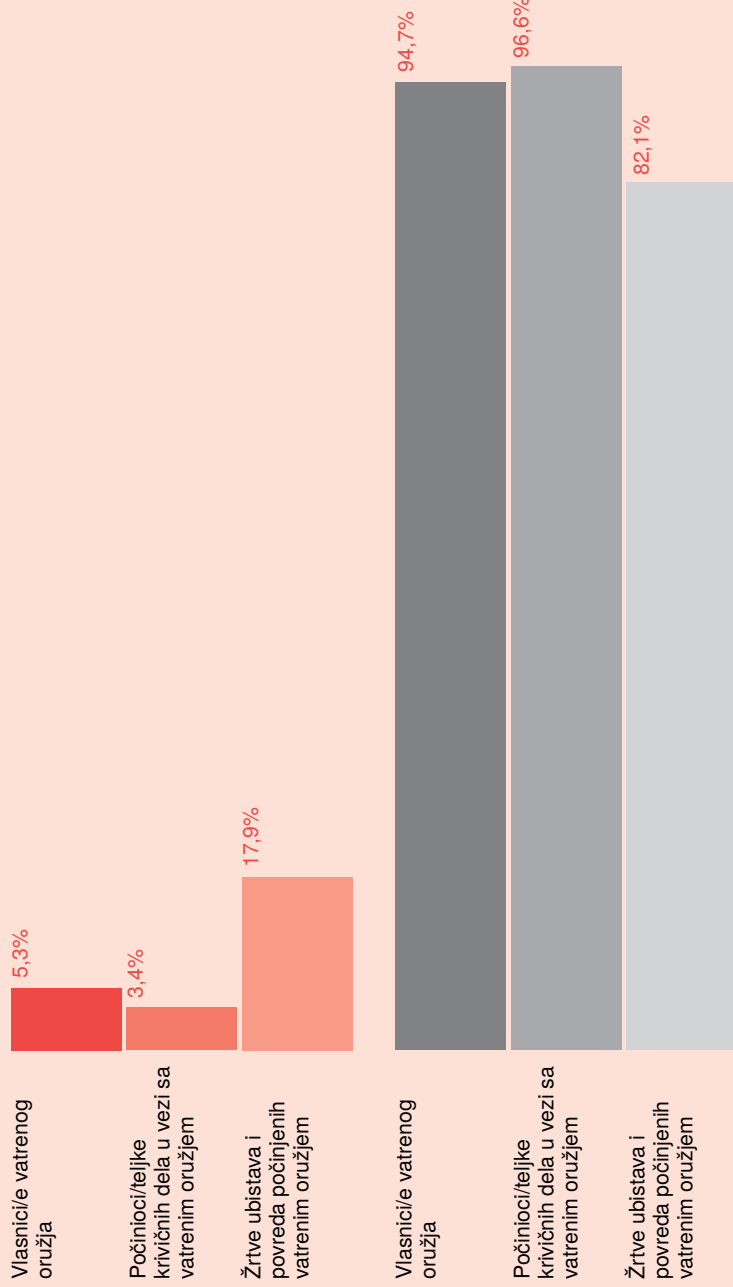
Vatreno oružje prvenstveno zlorabljavaju muškarci. Od 8.364 registrovanih krivičnih dela povezanih sa vatrenim oružjem u periodu od 2012. do 2016. godine, 8.078 dela su učinili muškarci, a svega 286 žene.

97,1% svih ubistava počinjenih vatrenim oružjem su učinili muškarci, a samo **2,9%** žene

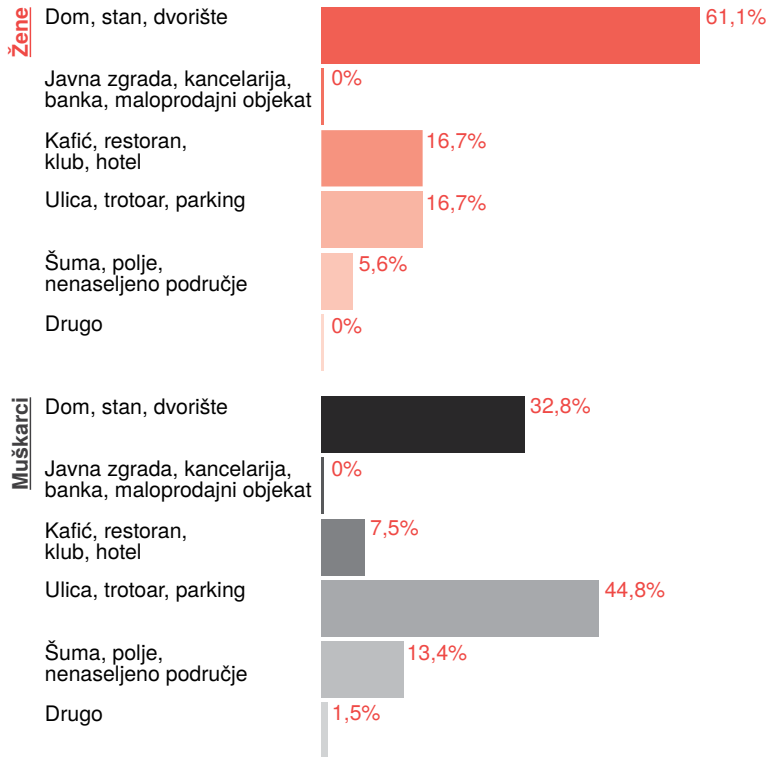
Muškarci takođe čine većinu počinioca ubistava vatrenim oružjem. Od 2012. do 2016. godine, 100 muškaraca i svega 3 žene je počinilo ubistvo vatrenim oružjem.

Svako drugo ubistvo počinjeno vatrenim oružjem počinili su muškarci starosti 19 do 35 godina

49% muškaraca počinioca ubistava je starosti 19-35 godina, nakon čega slede muškarci iz starosne grupe od 36 do 60 godina sa 31%. Od ukupno tri žene koje su počinile ubistvo vatrenom oružjem, dve su starosti 36 do 60 godina, dok je jedna iz starosne grupe od 19 do 35 godina.



Muškarci čine 94,7% vlasnika vatrenog oružja i počinioci su 96,6% krivičnih dela povezanih sa vatrenim oružjem. Takođe čine većinu žrtava ubistava i povreda povezanih sa vatrenim oružjem (82,1%) ali su srazmerno češće počinioci nego žrtve zloupotrebe vatrenog oružja. Sa druge strane, žene su vlasnice 5,3% vatrenog oružja, počinile su 3,4% krivičnih dela povezanih sa vatrenim oružjem, ali čine 17,9% žrtvi .



Lokacija ubistava povezanih sa vatrenim oružjem, po polu, 2012-2016

(Izvor: Platforma za praćenje oružanog nasilja)



5 / KONTEKST INCIDENATA U VEZI SA VATRENIM ORUŽJEM

61,1% žena i 32,8% muškaraca ubijenih vatrenim oružjem su ubijeni u svojim domovima, stanovima ili dvorištima

44,8% žena i 16,7% muškaraca ubijenih vatrenim oružjem su ubijeni na ulici, trotoaru ili parkingu

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

623.44:305-055.1/.2(497.11)"2012/2107"

БОЖАНИЋ, Драган, 1975-

Rod i malokalibarsko oružje u Srbiji : ključne činjenice / [autor ovog izveštaja je Dragan Božanić]. - Beograd : UNDP SEESAC, 2019 (Beograd : Cicero). - 27 str. : tabele, graf. prikazi ; 30 cm

Tiraž 100.

ISBN 978-86-7728-285-1

а) Оружје -- Србија -- Родни аспект -- 2012-2017 -- Статистика
б) Ватрено оружје -- Србија -- Родни аспект -- 2012-2017 -- Статистика

COBISS.SR-ID 280995852





*Empowered lives.
Resilient nations.*

South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse
for the Control of Small Arms and Light Weapons (SEESAC)

Bulevar Zorana Đinđića 64, 11000 Belgrade, Serbia

Tel: +381 11 415 5300

Fax: +381 415 5499

E-mail: seesac@undp.org

www.seesac.org



*This project is funded by
the European Union*

Working within the framework of:



Regional Cooperation Council

#SaferRegion